

N:o 15.

*Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående
inrättande af en riks försäkringsanstalt; gifven Stockholms
slott den 4 januari 1902.*

Under åberopande af hvad bilagda utdrag af protokollet öfver civil-
ärenden för denna dag innehåller vill Kongl. Maj:t härmed föreslå
Riksdagen att, med godkännande af de i samma protokoll intagna för-
slag till aflöningsstat för en riks försäkringsanstalt att gälla från och
med år 1903 samt till vilkor för löneförmånernas åtnjutande, medgifva,

att från och med år 1903 till bestridande af aflöningarne till an-
staltens tjänstemän och betjente må årligen användas ett belopp af
46,100 kronor;

att från och med sagda år må årligen användas till expenser för
anstalten och arfvoden till arbetareförsäkringsrådets medlemmar för-
slagsvis 21,000 kronor, till bestridande af kostnaden för ortsombuden
förslagsvis 25,000 kronor samt till ersättningar dels till postsparbanken
för uppbörden af försäkringsafgifterna och utbetalningen af ersättnings-
beloppen, dels till postsparbanksstyrelsen för försäkringsfondens förvalt-
ning tillhopa förslagsvis 20,000 kronor eller tillsammans förslagsvis
66,000 kronor;

att derjemte under år 1902 må till bestridande af organisationskost-
nader för anstalten användas högst 37,400 kronor; samt

att de belopp, som sålunda användas, äfvensom framdeles ifråga-
kommande pensioner till anstaltens tjänstemän och betjente må utgå
från arbetareförsäkringsfondens intressemedel.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande
utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all
kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

O S C A R.

E. von Krusenstjerna.

Utdrag af protokollet öfver civilärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i närvaro af Hans Kongl. Höghet Kronprinsen i Statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1902.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern friherre VON OTTER,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LAGERHEIM,
Statsråden: herr VON KRUSENSTJERNA,
 grefve WACHTMEISTER,
 CLAËSON,
 CRUSEBJÖRN,
 ODELBERG,
 HUSBERG,
 PALANDER,
 HAMMARSKJÖLD och
 WESTRING.

Departementschefen, statsrådet herr von Krusenstjerna anförde i underdånighet:

Såsom Eders Kongl. Maj:t tacktes erinra sig, blef i den till senaste Riksdag aflåtna nådiga proposition (n:o 39) med förslag till lag angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete den grundsatsen upptagen, att arbetsgifvare skulle ega frigöra sig från större eller mindre del af den honom enligt lagförslaget åliggande ersättningsskyldighet genom frivillig försäkring i en hufvudsakligen för sådant ändamål genom statens försorg inrättad riks-försäkringsanstalt. Enligt samma förslag skulle kostnaderna för organisationen och för-

valtningen af denna anstalt bestridas af statsmedel. Vid föredragningen af ärendet i Statsrådet inför Eders Kongl. Maj:t den 1 februari 1901 redogjorde jag också i korthet för den särskilda utredning angående organisationen af en dylik anstalt, som verkstälts af tillkallade sakkunniga personer. Sedan derefter sagda lagförslag, blifvit, med vissa deri gjorda förändringar och tillägg, af Riksdagen antaget, och Eders Kongl. Maj:t, med godkännande af Riksdagens beslut, den 5 juli 1901 utfärdat lag angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete, så har, särskildt med anledning af meddelad bestämmelse att lagen ej må träda i kraft förr, än riks-försäkringsanstalten blifvit inrättad, beredningen af frågan om riks-försäkringsanstaltens organisation inom civildepartementet fortsatts och afslutats.

Då jag nu går att anmäla det förslag, som framgått såsom resultat af de gjorda utredningarne, tillåter jag mig att på samma gång och i vederbörligt sammanhang utförligare, än hvad som skedde vid förberörda tillfälle, redogöra för den utredning, som lemnats af ofvan omnämnde sakkunnige.

De tillkallade komiterade utlåta sig i sitt afgifna yttrande först om arten af den verksamhet, som skulle komma att åligga anstalten, och anföra härom följande:

»Af 10 § i lagförslaget framgår, att den ifrågasatta anstaltens hufvuduppgift skulle blifva att vara en *försäkringsanstalt*, i hvilken de arbetsgifvare, som inbegripas under den i förslaget stadgade ansvarspligt, må för olycksfall i arbetet *frivilligt* försäkra sina arbetare i den omfattning, som med lagförslaget afses. Försäkringsrörelsen utvidgas enligt 23 och 24 §§ i lagförslaget derutinnan, att jemväl andra arbetsgifvare skulle vara berättigade att på motsvarande sätt försäkra sina arbetare, äfvensom att arbetare, som icke af arbetsgifvare försäkrats, sjelfva skulle kunna vinna försäkring. Denna försäkringsverksamhet kan uppdelas i två hufvudafdelningar, den ena omfattande de *försäkringstekniska och statistiska* arbeten, som erfordras för normerande af försäkringspremierna, och den andra afseende de göromål, hvilka af inträffade olycksfall föranledas i och för *regleringen af dervid uppkomna skador*.

Försäkringsrörelse, särskildt der den, såsom här är fallet, begränsas till olycksfall i arbetet och till vissa yrken, inbegriper emellertid jemväl en verksamhet af mera *judiciel* natur. För pröfning af de framlagda omständigheterna vid olycksfall och bedömandet, huruvida förefintlig bevisning är tillfyllestgörande för konstaterandet af arbetares egen skuld till skadan och om ersättningsanspråk af sådan anledning

bör afvisas, eller huruvida tredje man kan anses skyldig gälda skadestånd och förty anstalten efter ersättnings utbetalande bör af denne utkräfvad dylikt skadestånd, kommer i många fall att erfordras juridiska insigter. Denna grupp af göromål, som ej höra till den egentliga försäkringsverksamheten och hvilka torde kunna sammanfattas under benämningen *kansligöromål*, ökas äfven i följd af vissa andra, i lagförslaget anstalten särskildt ålagda uppgifter. Sålunda är i 15 § stadgad skyldighet för anstalten att i fråga om olycksfall, som träffat hos den samma icke försäkrade arbetare, på framställning af enskilda parter eller ock af domstol eller skiljenämnd meddela utlåtande, huruvida det arbete, hvori den skadade var stadd, är sådant som afses i lagförslaget, äfvensom i hvad mån kroppsskadan må anses hafva åstadkommit nedsättning i arbetsförmågan, dervid de i 5 § gifna föreskrifter skola tjena till ledning. Och den enligt 21 § i lagförslaget anstalten tillkommande pröfning af särskildt utaf arbetsgifvare vidtagen anordning, mot hvilken han vill utbyta sin ansvarspligt, är jemväl en dylik för den egentliga försäkringsverksamheten främmande uppgift.

Derest anstaltens uppgift skulle i alla afseenden blifva lika omfattande som liknande institutioners i utlandet, så skulle till de göromål, som ofvan antydts, derjemte komma en verksamhet af finansiell art, bestående i inkassering af försäkringsafgifterna och utbetalning af lifränte- och öfriga ersättningsbelopp samt förvaltning af den under årens lopp samlade fonden. Men då det i vissa afseenden kunde finnas lämpligt att helt och hållet befria anstalten från dessa bestyr, så hafva vi tänkt oss, att denna del af verksamheten, i analogi med den i sammanhang med Kongl. Maj:ts proposition till 1898 års Riksdag om lag angående försäkring för beredande af pension eller lifränta föreslagna anordning, skulle kunna öfverlemnas åt en redan befintlig institution, nemligen postsparbanken, hvars organisation synes göra den lämplig för ifrågavarande ändamål, och få vi i sådant afseende hänvisa till den utredning, som längre fram lemnas.»

Med afseende å den omfattning, verksamheten antagligen skulle komma att erhålla under de första arbetsåren, yttra komiterade:

»Men om det sålunda icke är svårt att, med ledning af lagförslagens bestämmelser, skaffa sig en föreställning om arten af de göromål, som skulle komma att åligga den ifrågasatta anstalten, så kan man deremot, i fråga om mängden af samma göromål, icke komma längre än till högeligen osäkra antaganden. Hvad först antalet försäkrade beträffar, så skulle detta, om alla de arbetare, som antagits komma att falla under lagen, kunde tänkas blifva försäkrade redan under den första

tiden, uppgå till omkring 300,000. Det torde dock icke vara osannolikt att, åtminstone i början, ett icke obetydligt antal arbetsgifvare, och detta särskildt bland de större, kommer att föredraga den direkta ansvarsplikten framför försäkring i anstalten, liksom ock att antalet försäkrade ytterligare minskas genom den i lagförslagets 21 § medgifna rätt för arbetsgifvare att genom särskilda anordningar befria sig från sin ansvarspligt. Å andra sidan torde någon tillslutning kunna emotas i följd af stadgandena om annan arbetsgifvares samt om arbetarnes egen försäkringsrätt. Sannolikt kommer väl, på grund af alla dessa omständigheter, antalet försäkrade under den första tiden ej att uppgå till mer än omkring 100,000, d. v. s. till ungefär en tredjedel af det antal arbetare, som antagits falla under lagen, och det är också under denna förutsättning vi uppgjort nedan anförda förslag.

Men äfven om man i fråga om antalet försäkrade utgår från en sådan förutsättning som nämnts, blifver det ändock svårt erhålla en föreställning om det motsvarande antal ärenden, som skulle komma att af anstalten handläggas, enär t. ex. olycksfallens frekvens och beskaffenhet är i hög grad beroende af de försäkrades yrke, och om de försäkrades fördelning efter yrken kan man på förhand intet veta. Kunde man antaga, att de försäkrade vore fördelade på yrkena efter de i dr. Gullbergs olycksfallsstatistik upptagna relativtalen, så kunde man deraf sluta till det ungefärliga antalet olycksfall, som, under antagande af 100,000 försäkrade, skulle årligen inträffa. Höjer man nemligen, med hänsyn till tysk och österrikisk erfarenhet, de i nämnda statistik för antalen fall af varaktig invaliditet och af öfvergående invaliditet af längre varaktighet än 60 dagar angifna siffrorna för säkerhetens skull med 50 %, så kommer man i det förutsatta fallet till ett årligt antal olycksfall af omkring 500. Emellertid gifver ej heller detta tal, äfven om det betraktas såsom allenast ett medeltal, någon säkrare utgångspunkt, men kan dock tjena åtminstone såsom en antydning i fråga om antalet årligen tillkommande nya skaderegleringsfall.

Ännu osäkrare blifver hvarje försök att skaffa sig en föreställning om antalet af de öfriga ärenden, som skulle komma under anstaltens behandling. Å ena sidan kommer visserligen bestämmelsen om, att sådana invaliditetsfall, der invaliditeten icke uppgår till minst tio procent, ej skola medföra rätt till ersättning, äfvensom stadgandet om, att lifräntas eller annat ersättningsbeloppes storlek skall vara oberoende af arbetslönen, att medföra en afsevärd minskning i göromålen och att bidraga till undvikande af en mängd ömtåliga rättstvister, men å andra sidan kommer anstaltens genom lagförslaget angifna ställning såsom

sakkunnig myndighet i en del frågor, som ofvan betecknats såsom kansligöromål, att väsentligen öka ärendenas mängd. Sålunda skulle t. ex. bestämmelsen i § 15 om, att anstalten skall meddela utlåtanden i frågor rörande invaliditetsgraden vid olycksfall, som träffat äfven andra under lagen hörande arbetare än dem, som af anstalten försäkrats, kunna hafva till följd, att anstalten måste afgifva sådant utlåtande angående de flesta olycksfall, som blifva föremål för domstols behandling, o. s. v. I alla händelser är det tydligt, att man ej på förhand kan göra sig någon säker föreställning angående den omfattning anstaltens verksamhet i hithörande afseende kan komma att erhålla.»

Af hvad sålunda anförts framgår, enligt komiterades åsigt, att den egentliga försäkringsverksamheten bör fördelas på två byråer eller afdelningar, den ena för statistiska och försäkringstekniska göromål, den andra för skaderegleringen och dermed sammanhängande frågor. I enlighet härmed skulle anstaltens styrelse bestå af en chef och två byråchefer; men då vid handläggning af flera af de till skaderegleringsafdelningen hörande ärenden äfvensom af en mängd andra anstalten genom lagen ålagda uppgifter juridiska insigter äro af nöden, hafva de komiterade ansett, att äfven en såsom sekreterare och ombudsman anställd tjänsteman borde ega säte och stämma i styrelsen. Dessutom föreslås anställandet af en öfverläkare och 4 lägre tjänstemän samt två vaktmästare.

Beträffande aflöningsförmånerna för styrelsens ledamöter yttra komiterade:

»Hvad den för anstaltens chef erforderliga aflöningen angår, så anse vi, att lägre aflöning än 10,000 kronor för honom icke bör ifrågasättas. För en person med de för ett dylikt embete erforderliga kvalifikationer skulle det helt visst ej vara svårt att vid anställning i privat företag betinga sig större förmåner. Derjemte synes man böra taga hänsyn till den i flera afseenden ömtåliga ställning, anstaltens chef skulle komma att intaga, samt till nödvändigheten för honom att kunna odeladt egna sin kraft åt utvecklingen af anstaltens verksamhet.

I fråga om aflöningen åt de båda afdelningscheferna och sekreteraren torde få påpekas, att de göromål, som skulle komma att åligga dessa tjänstemän, utan tvifvel framdeles komma att antaga sådant omfång, att deras befattningar blifva fullt jemförliga med byråchefsbefattningar inom andra statens embetsverk af liknande omfattning, men att vi ansett, att aflöningen i början af anstaltens verksamhet möjligen skulle kunna sättas lägre än för vanliga byråchefer, nemligen till 3,000 kronors lön och 1,500 kronors tjänstgöringspenningar jemte två ålders-

tillägg å 500 kronor hvarterda efter resp. 5 och 10 års tjenst. Aflöningen skulle således tillsvidare blifva densamma som för tjenstemän af andra graden inom statens centrala embetsverk.»

Med afseende å hvad sålunda anförts, och sedan komiterade jemväl för de öfriga tjenstemännen och betjente angifvit de efter deras åsigt lämpliga aflöningsförmåner, hafva komiterade uppgjort följande förslag till lönestat:

	Lön.	Tjenstgöringspenningar.	Summa kronor.	
Anstaltens chef	7,000	3,000	10,000	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
1 afdelningschef	3,000	1,500	4,500	
1 »	3,000	1,500	4,500	
1 sekreterare	3,000	1,500	4,500	
1 tjensteman af första graden	1,800	1,200	3,000	
3 d:o	5,400	3,600	9,000	
1 öfverläkare			3,000	
1 vaktmästare	800	400	1,200	
1 »	500	300	800	
Summa			40,500	

Till bestridande af utgifter för hyra, ljus, vedbrand o. d. hafva komiterade ansett 4,500 kronor, och för anställande af extra räkne- och kontorsbiträden, för kontorsrequisita och tryckning af anstaltens publikationer samt till vikariatsersättningar minst 15,000 kronor, således tillsammans för expenser 19,500 kronor, årligen komma att erfordras.

Sedan komiterade derefter angifvit, huru de tänkt sig ordnandet af den lokala förvaltningen genom anställandet af ombud i orterna samt huru de postsparbankens styrelse och tjenstemän tillkommande göromålen lämpligen borde fördelas och anordnas, till hvilka båda frågor jag tillåter mig att längre fram återkomma, afsluta komiterade sitt yttrande med att, då en noggrannare kostnadsberäkning, innan större erfarenhet kunnat vinnas, på anförda skäl icke synts utförbar, föreslå uppförande af de till aflöning för anstaltens tjenstemän och för expenser erforderliga medel af sammanlagdt 60,000 kronor på extra stat.

Hvad nu detta af de tillkallade sakkunnige afgifna förslag till ordnande af den centrala förvaltningen angår, så anser äfven jag, att styrelsen bör utgöras af en chef och tre andra ledamöter, och att fördelningen af göromålen i hufvudsak bör kunna ske i öfverensstämmelse med de af komiterade angifna grunder, så att hvar och en af dessa tre styrelseledamöter, sekreteraren såsom chef för sekretariatafdelningen inräknad, skulle blifva chef för en motsvarande afdelning.

Till den ena af dessa byråer, som af komiterade benämnts den *tekniskt-statistiska afdelningen*, skulle särskildt höra alla de ärenden och göromål, som hafva afseende på bestämmande af de försäkringsavgifter, som erfordras. Då dessa avgifter böra bestämmas så noggrant och för alla parter så rättvist som möjligt, måste de härför nödvändiga arbetena ordnas så, att förändringar i dessa avgifters belopp kunna vidtagas, så snart den vunna erfarenheten dertill gifver anledning. Till denna byrås åligganden skulle därför höra insamlande och bearbetande af det nödiga statistiska materialet och verkställande af derpå grundade beräkningar angående de olika yrkenas farlighet och deras indelning i farlighetsklasser samt uppgörande af premietariffer. Härtill komma de fortgående undersökningarne angående dödligheten bland invalida arbetare, hvilka undersökningar äro af nöden, bland annat, för att nedbringa kostnaden för lifränteförsäkringen till det lägsta möjliga. Särdeles viktigt blifver äfven att med uppmärksamhet följa resultaten af den i andra länder vunna erfarenheten angående hithörande förhållanden och att använda denna erfarenhet i den mån anstaltens eget material eller annan svensk erfarenhet icke skulle vara tillfyllest. Slutligen skulle denna byrå hafva att ombesörja beräkningarna af fondens ställning vid hvarje års slut och att i sammanhang härmed uppgöra anstaltens balansräkning.

Det är tydligt, att göromål af denna art erfordra vida flera arbetskrafter, än vid vanliga enskilda företag är fallet, och dessutom förutsätta i vissa hänseenden särskild kompetens jemväl hos de afdelningschefen underlydande tjänstemännen. I likhet med komiterade anser jag det därför tvifvelaktigt, huruvida det kan vara nog att till afdelningschefens biträde anställa blott en första gradens tjänsteman med 1,800 kronors lön och 1,200 kronors tjänstgöringspenningar, men med hänsyn dertill, att en del af den bokföring, som under andra förhållanden skulle ålegat anstalten, enligt förevarande förslag skulle komma att ombesörjas af postsparbanken, torde man, i den mån ytterligare arbetskrafter blifva erforderliga, kunna tillsvidare använda extra räknebiträden.

Anstaltens andra byrå eller *afdelningen för skaderegleringar* skulle hafva att bereda de frågor, som kunna föranledas af inträffade olycksfall, således

att, efter det anmälan om olycksfall inkommit, undersöka, huruvida särskilda åtgärder från anstaltens sida, såsom anordnande af läkarebehandling eller den skadades intagande på sjukhus, böra vidtagas, granska framställda ersättningsanspråk, föreslå invaliditetsgraden och ersättnings storlek, m. m. Till denna afdelnings göromål skulle jemväl höra att till styrelsen afgifva förslag till utlåtanden i de frågor, som enligt 15 § af lagen kunna af enskilda parter, domstol eller skiljemän till riks-försäkringsanstalten hänskjutas. Liksom vid den förra afdelningen erfordras jemväl vid denna byrå, förutom nödig extra kontorshjelp, en tjänsteman af första graden. I likhet med komiterade anser jag vidare, att vid denna afdelning, ehuru i flertalet fall skadad arbetare kommer att åtnjuta vård af läkare i orten och intyg om olycksfallets följder af denne kommer att meddelas, dock, för vinnande af nödig kontroll och af likformighet vid skadans bedömande, en *öfverläkare* bör anställas. Det för denne öfverläkare, som styrelsen skulle ega tillkalla vid sina sammanträden, af komiterade föreslagna arvode af 3,000 kronor anser jag tillsvidare kunna vara tillräckligt.

Chefen för anstaltens *sekretariatafdelning*, som skulle utgöra den tredje byrån, skulle tillika vara anstaltens *ombudsman*. Honom borde åligga att uppsätta förslag till alla från anstalten utgående skrivelser, der sådana förslag icke aflemnas af cheferna för de öfriga afdelningarne, att företräda anstalten inför rätta och i allmänhet ombesörja anstaltens rättsangelägenheter. Till hans biträde erfordras en första gradens tjänsteman.

Slutligen erfordras en *registrator*, som hufvudsakligen skulle föra diarium öfver inkommande ärenden och bestrida arkivariegöromålen, med aflöning såsom tjänsteman af första graden.

Chefen och byråcheferna skulle utnämnas och öfverläkaren förordnas af Kongl. Maj:t. De öfriga tjänstemännen skulle tillsättas af anstaltens styrelse.

Såsom ofvan blifvit antydt, skulle hvarje vigtigare ärende först beredas inom en särskild afdelning, innan detsamma företages till vidare behandling och afgörande. Det är dock gifvet, att vissa ärenden kunna vara af den beskaffenhet, att den förberedande behandlingen bör vara gemensam för två byråer. Så t. ex. kunna vissa frågor om innehållet af de olika formulär, som anstalten skall utfärda till allmänhetens begagnande, dels för inhemtande af statistiskt material, dels för fastställande af olycksfall och dess följder, äfvensom af formulär till försäkringsbref m. m. uppenbarligen vara af den beskaffenhet, att de böra handläggas af mer än en byrå. Likaså

måste den förberedande pröfningen af de särskilda anordningar, som enligt 21 § af lagen kunna af arbetsgifvare vidtagas för att på annat sätt än genom försäkring i riks-försäkringsanstalten skydda sig mot ersättningsskyldigheten, understundom öfverlemnas till två byråer, då det ju i dessa fall, förutom en juridisk pröfning, ej sällan äfven kommer att gälla pröfning af en inrättad kassa eller försäkringsanstalt. och frågan således äfven tillhör området för den försäkringstekniska byråns verksamhet.

Hvad ärendenas behandling inom anstaltens styrelse angår, har jag trott, att beslutanderätten bör utföras af chefen och samtliga ledamöterna i frågor af större vikt, såsom vid afgifvande af utlåtanden, vid bestämmande af den farlighetsklass, till hvilken ett yrke må hänföras, vid fastställande af försäkringsafgifter och ersättningsbelopp, m. m., men i öfriga fall af chefen ensam, dock med rätt för föredraganden eller annan tillstädesvarande ledamot att till protokollet anteckna skiljaktig mening.

Beträffande sjelfva försäkringsanstalten återstår det för mig nu endast att yttra mig om de för chefen och styrelseledamöterna lämpliga aflöningsförmånerna, om det för expenser erforderliga beloppet samt om frågan, huruvida det föreslagna embetsverket, såsom komiterade ansett, först bör ställas på extra stat, eller om detsamma genast från början bör ordnas på ett mera definitivt sätt, och i följd deraf utan öfvergångstid uppföras på ordinarie stat.

För anstaltens chef hafva komiterade tänkt sig en års aflöning af 10,000 kronor, fördelad i 7,000 kronor såsom lön och 3,000 kronor i tjänstgöringspenningar. I likhet med komiterade anser äfven jag, att aflöningen icke kan bestämmas till lägre belopp, då det gäller ett embete, hvars innehafvare bör ega tillräcklig sakkunskap för att äfven mera i detalj beherska hela det verksamhetsområde, som här är i fråga, och som tillika bör besitta den takt och energi, som äro af nöden för att skaffa anstalten allmänt förtroende och i en mängd ömtåliga frågor tillgodose både arbetsgifvarnes och deras försäkrade arbetares berättigade anspråk samt medla mellan deras understundom stridiga intressen. Derjemte bör äfven påpekas att, såsom komiterade framhållit, aflöningen i allt fall icke torde motsvara hvad som för en chefsbefattning i ett större enskildt företag af motsvarande beskaffenhet i allmänhet kan påräknas.

I fråga om cheferna för de särskilda byråerna hafva komiterade, såsom ofvan angifvits, visserligen ansett, att deras befattningar utan tvifvel framdeles komma att fullt motsvara de vanliga byråchefs-

befattningarne inom andra centrala embetsverk, men att aflöningen till en början och med hänsyn till ovissheten beträffande försäkringens omfattning under de första verksamhetsåren möjligen kunde sättas lägre än för andra byråchefer, och därför föreslagit samma aflöningsförmåner som för tjänstemän af andra graden.

För min del anser jag mig, med anledning af hvad som förekommit vid ärendets fortsatta beredning, icke kunna tillstyrka detta komiterades uppenbarligen under tvekan och uteslutande af sparsamhetsskäl afgifna förslag. Efter mitt förmenande komma nemligen de ifrågavarande tjänstemännen redan under anstaltens första tid, och äfven om anslutningen till densamma under denna tid skulle blifva relativt ringa, ändock att handlägga så många och framför allt så magtpåliggande ärenden, att det skulle vara af största betydelse för anstaltens framtida utveckling, om man genast från början kunde bekläda dessa tjänster med verkliga förmågor. De arbeten, som skulle komma att åligga chefen för den försäkringstekniska byrån, kräfva ej mindre sakkunskap därför, att antalet försäkrade möjligen ej skulle blifva så stort, som något längre fram i tiden. Under denna första tid skulle ju i alla händelser hans viktigaste uppgift, intill dess anstalten hunne samla eget statistiskt material af tillräckligt värde, komma att bestå i ett omsorgsfullt bearbetande af all den ut- och inländska statistik, som redan finnes att tillgå, och ett dylikt arbete kräfver icke allenast, att personen i fråga hela tiden deråt egnar sin kraft, utan äfven minst lika bepröfvade insigter, som blifva nödvändiga längre fram, då anstaltens eget material skall bearbetas. Ej heller tror jag det blifva möjligt att för mindre aflöning än den för en byråchef vanliga kunna förmå en person med de teoretiska förutsättningar, som här äro nödvändiga, att lemna sin föregående verksamhet för att egna sin kraft uteslutande åt embetsverket.

På motsvarande sätt synas mig förhållandena gestalta sig i fråga om de båda öfriga afdelningscheferna. Visserligen gäller det äfven i fråga om dessa befattningar till en del, att de göromål, som föranledas af den egentliga försäkringsverksamheten, såsom bedömande af inträffade olycksfall, afgörande af ersättningsanspråks befogenhet, förekommande rättstvister, m. m., blifva mindre talrika under de första verksamhetsåren än senare. Men å andra sidan kräfva äfven under denna tid samma göromål lika stor sakkunskap och förmåga i öfrigt som framdeles, hvartill kommer, att dessa chefers arbetskraft just under den första tiden mera än längre fram, då förhållandena hunnit ordna sig, kommer att tagas i anspråk för behandlingen af andra ärenden, såsom pröfning af den i 21 § af lagen arbetsgifvare medgifna

rättigheten att genom särskilda anordningar befria sig från ersättnings-skyldigheten, den i 15 § stadgade skyldigheten för anstalten att till domstol, skiljenämnd eller enskilda parter afgifva utlåtanden om olycksfallets art och skadans rätta bedömande, m. m. Besinnar man derjemte, att samtliga frågor af juridisk natur, som komma till behandling, tydligen äro af den art, att framstående juridiska insigter erfordras för att lösa dem på ett sätt, som både i och för sig är tillfredsställande och äfven är egnadt att stärka allmänhetens förtroende till anstaltens afgöranden och anvisningar, så vill det synas mig, som om man icke lätt skulle kunna försvara den af komiterade föreslagna besparingen af några tusental kronor under den närmaste framtiden.

Efter mitt förmenande böra därför de tre ofvan omförmälda afdelningscheferna redan från första början, med afseende å löneförmåner, likställas med byråchefer i statens centrala embetsverk och således erhålla 4,400 kronors lön och 2,000 kronor i tjänstgöringspenningar jemte det vanliga ålderstillägget af 600 kronor.

Ej heller synes det mig lämpligt att, såsom komiterade förordat, de till aflöningar åt tjänstemännen erforderliga medlen till en början uppföras på extra stat. Den osäkerhet, som här af skulle uppstå med afseende på dessa tjänstemäns ställning och anordningen af det hela, skulle utan tvifvel i väsentlig mån förminska möjligheten att åt anstalten vinna de lämpligaste krafterna. Någon egentlig fördel torde ej heller vara förbunden med en dylik anordning, då den fördelning af den centrala förvaltningens olika uppgifter, som ofvan af mig angifvits, synes vara både så naturlig och så enkel, att en omorganisation i syfte att väsentligt förändra de såsom erforderliga betecknade tjänstemännens verksamhetsområde icke torde vara att förvänta. Att någon minskning i dessa tjänstemäns antal icke kan motses är tydligt, då anstaltens göromål af lätt insedda skäl hafva en bestämd tendens att växa.

På grund af hvad jag sålunda anført, torde efter jemkning af de för vaktmästarne af komiterade föreslagna aflöningsförmåner till motsvarighet mot förhållandena vid andra centrala embetsverk, aflöningsstaten för riks försäkringsanstalten böra hafva följande lydelse:

Aflöningsstat

för

Riksförsäkringsanstalten.

	Lön.	Tjenstgöringspenningar.	Summa kronor.	
Chefen	7,000	3,000	10,000	
1 byråchef	4,400	2,000	6,400) Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kr.
2 byråchefer	8,800	4,000	12,800	
1 tjänsteman af 1:sta graden	1,800	1,200	3,000) Efter 5 år kan lönen höjas med 500 och efter 10 år med ytterligare 500 kr.
3 tjänstemän » » »	5,400	3,600	9,000	
1 öfverläkare med arfvode	—	—	3,000	
1 förste vaktmästare	800	300	1,100) Efter fem år kan lönen höjas med 100 kronor.
1 vaktmästare	500	300	800	
Summa	—	—	46,100	

Anm. Om vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad, skall, så länge denna förmån kvarstår, lönen minskas med 150 kronor.

De för aflöningsgarnes bestridande erforderliga medel torde böra uppföras på ordinarie stat. Derjemte torde följande villkor och förbehåll böra meddelas för aflöningsgarnes åtnjutande, nemligen:

att tjänsteman vid riksförsäkringsanstalten skall vara underkastad den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jemkning i åligganden, som vid en möjligen inträdande förändrad organisation af anstalten eller eljest i allmänhet kan varda stadgad, äfvensom, derest i en framtid verkets ställning inom förvaltningen så förändras, att anstalten ej längre kan såsom sjelfständigt embetsverk anses, vara förpligtad att, med bibehållande af den tjänstegrad och aflöning han innehar, efter den nya arbetsordningen sköta de med tjänsten förenade göromål;

att med tjänst i riksförsäkringsanstalten icke må förenas annan tjänst å rikets, Riksdagens eller kommuns stat, ej heller annan tjänstebefattning, med mindre den befinnes icke vara hinderlig för fullgörandet af tjänstgöringen i verket;

att de med hvarje befattning förenade tjänstgöringspennningar få uppbäras endast för den tid, tjänstens innehafvare verkligen tjänstgjort eller åtnjutit semester, men skola för den tid, han eljest varit från tjänstgöring befriad, utgå till den, som tjänsten förrättat;

att den, som af sjukdom hindras att sin tjänst förrätta, eger uppbära hela lönen; men att den, som eljest undfår ledighet för svag helsas vårdande, enskilda angelägenheter eller särskilda uppdrag, kan förpligtas att under ledigheten, utöfver sina tjänstgöringspenningar, afstå så mycket af lönen, som för tjänstens förrättande erfordras eller eljest pröfvas skäligt;

att vid sjukdomsförfall eller när det erfordras i följd af embetsresor eller för beredande af semester tjänsteman af lägre grad skall vara skyldig att, om han förordnas till högre befattning inom verket, densamma, mot åtnjutande i förstnämnda fall af de för befattningen anslagna tjänstgöringspenningar, men eljest af deremot svarande belopp, i stället för egna tjänstgöringspenningar, bestrida, dock ej längre än tre månader under ett år;

att, der förhöjning af lönen efter viss tids fortsatt innehafvande af tjänst i samma lönegrad är medgifven, tidpunkten för första förhöjningen bestämmes att inträda efter fem år, under vilkor att innehafvaren mer än fyra år af denna tid sjelf med godt vitsord bestridt sin egen eller, på grund af förordnande, annan statens tjänst, dock att härvid icke må föras honom till last den tid, han åtnjutit semester, och för andra förhöjningen, om sådan eger rum, efter ytterligare fem år på samma vilkor, under iakttagande, hvad såväl den ena som den andra förhöjningen angår, att den högre aflöningen ej får tillträdas förr än vid början af kalenderåret näst efter det, hvarunder den stadgade tjänsteåldern blifvit uppnådd;

att chefen skall, då han uppnått 65 lefnads- och minst 10 tjänstår, byråchef, då han uppnått 65 lefnads- och minst 20 tjänstår, samt annan tjänsteman äfvensom betjent, då han uppnått 65 lefnads- och minst 35 tjänstår, vara förpligtad att med oafkortad lön såsom pension från tjänsten afgå, Kongl. Maj:t eller riks försäkringsanstalten, der det tillkommer denna att afskedet utfärda, dock obetaget att låta med detsamma anstå, derest och så länge den pensionsberättigade pröfvas kunna i tjänsten på tillfredsställande sätt gagna det allmänna och kan finnas villig i densamma qvarstå;

att samtliga anstaltens tjänstemän och betjente skola vara underkastade de förändrade bestämmelser i fråga om pension, som kunna varda stadgade; samt

att semester må, när sådant utan hinder för göromålens behöriga gång kan ega rum, åtnjutas af chefen och byråcheferna under en och en half månad samt af tjänstemännen af första graden en månad årligen.

Dessa villkor och förbehåll öfverensstämma i hufvudsak med de

vid löneregleringar vanligen föreskrifna. Endast i två hänseenden äro afvikelser ifrågasatta. Den ena är bestämmelsen, att chefen och byråchef, chefen efter 10 och byråchef efter 20 tjensteår skulle — alltid under förutsättning att han uppnått 65 lefnadsår — vara förpligtad och således ock berättigad att afgå med fulla lönen såsom pension; och får jag till stöd härför erinra om de skäl, som föranledt Eders Kongl. Maj:t att föreslå och 1898 års Riksdag att besluta motsvarande bestämmelse för chefen i medicinalstyrelsen, nemligen att det vid valet af chefen kan blifva nödvändigt att gå utom statstjenstemännens led, och i följd deraf lindrigare fordringar i fråga om antalet af de för pension behöfliga tjenståren böra uppställas, skäl, hvilka i fråga om ett sådant verk som riks-försäkringsanstalten kunna ega tillämpning äfven beträffande byråcheferna. Den andra afvikelsen är tillägget om skyldigheten att vara underkastad de förändrade bestämmelser i fråga om pension, som kunna varda stadgade, ett tillägg, som står i öfverensstämmelse med föreskrifterna i Kongl. kungörelserna den 31 mars och den 21 december 1900.

Beträffande den af komiterade för expenser under den första tiden af anstaltens verksamhet såsom erforderlig ansedda summan af 19,500 kronor har jag intet annat att anmärka än att den torde vara väl osäker och måhända äfven för knappt tilltagen, och därför synes mig böra utgå såsom förslagsanslag. Men då, efter hvad i det följande angifves, jemväl arfvodena åt ledamöterna af arbetareförsäkringsrådet till belopp af sammanlagdt 1,500 kronor om året torde kunna utgå från samma medel, bör siffran höjas till 21,000 kronor.

Jag öfvergår nu till att redogöra för huru jag tänkt mig, att den egentliga försäkringsverksamheten skall ordnas och hvilka organ anstalten ytterligare kommer att behöfva, för att på ett enkelt och bekvämt sätt kunna verka för uppnående af det åsyftade ändamålet.

Beträffande de organ, som skulle motsvara hvad man i Norge kallar »tilsynsmænd», i Tyskland »Beauftragte», o. s. v. och som i fråga om enskilda företag närmast skulle vara att jemföra med inspektörer och agenter, yttra de tillkallade komiterade:

»I likhet med hvad som eger rum såväl vid privat försäkringsrörelse som ock, ehuru i olika utsträckning i olika fall, äfven vid statsförsäkring i andra länder, måste nemligen försäkringsverksamheten förmedlas genom *ombud i orterna*. Härigenom kommer visserligen kostnaden för försäkringens genomförande att ytterligare ökas, men om, såsom vi nedan föreslå, uppbörden af afgifterna och utbetalningen af

ersättningsbeloppen icke skulle förmedlas genom dylika ombud, utan helt och hållet ombesörjas genom postsparbanken, så torde ombudens åligganden icke blifva af den omfattning, som eljest skulle blifvit fallet, och i följd häraf den motsvarande kostnaden för anstalten kunna nedbringas.

Hvad nu först det erforderliga antalet af dylika ombud beträffar, så kan häröfver tydligen ej göras något pålitligt antagande. Så vidt görligt torde dock den grundsatsen böra följas att inskränka hvarje ombuds verksamhet till så begränsadt område som möjligt, dels emedan ombudet härigenom lättare skulle kunna anträffas af försäkringstagarne och dels emedan kostnaden för resor m. m. då skulle blifva vida mindre, än om verksamhetsområdet vore alltför stort. Först och främst böra därför ombud utses för de platser, der försäkringar redan anmälts eller synas vara att förvänta, således i allmänhet i de stora industricentra.

På platser, der ombud utsetts, skulle anmälningar om nya försäkringar till ombudet inlemnas. I öfriga fall skulle åter anmälan ske direkt hos riksförsäkringsanstalten om att försäkring önskas, och skulle anstalten då pröfva, huruvida anställande af åtminstone ett tillfälligt ombud å den ifrågavarande platsen kunde vara erforderligt. Hos ombudet skulle nödiga ansökningsformulär tillhandahållas, och skulle ombudet derjemte vara skyldigt att lemna den försäkringssökande erforderliga upplysningar. Äfven i öfrigt skulle det åligga ombudet att bistå försäkrings- eller ersättningssökande med råd och upplysningar.

I förhållande till anstalten skulle ombudet fungera såsom dess särskilda organ inom den ort, för hvilken det blifvit utsedt. Då ansökan om försäkring inkommit till ombudet, har därför detta att undersöka, huruvida de i ansökan lemnade uppgifterna om yrkets beskaffenhet, om antalet arbetare o. d. kunna anses vara öfverensstämmande med verkliga förhållandet, samt att, sedan ansökan till anstalten insändts, i de fall, der ytterligare upplysningar af anstalten åstundas, tillhandagå vid anskaffandet af dylika upplysningar. Huruvida det jemväl må vara lämpligt att i vissa fall gifva ombudet befogenhet att undersöka en arbetsgifvares fabrik eller verkstäder för att få en närmare kännedom om yrkets farlighet, anse vi oss här icke böra taga till pröfning. Utan tvifvel torde det i dylika fall vara lämpligare att, der sådant låter sig göra, anlita vederbörande yrkesinspektör. I alla händelser torde ombudet böra förpligtas att till anstalten göra anmälan, derest något angående förändring af de förhållanden, under hvilka försäkring tagits, kommit till dess kännedom. Sedan försäkring erhållits, bör ombudet jemväl söka upprätthålla densamma genom att tillhålla försäkrings-tagaren att i vederbörlig tid erlagga föreskrifna afgifter.

Då sådant olycksfall timat, som kan förväntas medföra ersättnings-skyldighet för anstalten, skall ombudet i sin egenskap af organ för anstalten dels göra sig underrättadt, huruvida föreskrifven anmälan skett hos polismyndigheten, och dels, der så finnes nödigt, närvara vid den polisundersökning, som vid inträffadt olycksfall företages, och dervid företräda anstalten och bevaka dess intressen. Under den derpå följande tiden skulle ombudet göra sig underrättadt om den sjukes tillstånd för att kunna i tid ingripa, derest särskild läkarevård skulle finnas erforderlig. Äfven sedermera bör ombudet, i de fall der sjukersättning eller invaliditetsränta blifvit den skadade tillerkänd, så vidt möjligt tillse, huruvida ej sådan väsentlig förändring inträdt, som kan föranleda nedsättning eller indragande af den beviljade ersättningen. Såsom allmän regel bör dock i alla dylika fall gälla, att ombudet visserligen i första rummet bör tillvarataga anstaltens intressen, men derjemte taga vederbörlig hänsyn till lagens ändamål att bereda hjälp och understöd åt den af olycksfallet träffade eller hans efterlevande.

Till hvilket belopp kostnaden för denna lokala förvaltningsapparat kan komma att uppgå, är naturligtvis ej mindre svårt att afgöra, än då fråga var att skaffa sig en föreställning om mängden af de göromål, som skulle åligga anstalten sjelf.

För att gifva en ungefärlig föreställning om det belopp, hvarom det här kan komma att handla, må anföras, att motsvarande kostnad för Norge och för ett antal försäkrade af ungefär 125,000 — en noggrannare siffra har ej kunnat uppgifvas — för innevarande år beräknats uppgå till 70,000 kronor. Men då i detta land ombuden, eller de så kallade tillsyningsmännen, i följd deraf att de tillika hafva uppbor den af afgifterna och utbetalningen af ersättningsbeloppen om hand och äfven i öfrigt, särskildt emedan försäkringen der är obligatorisk och derfor jemväl ur andra synpunkter öfvervakas och kontrolleras, hafva vida mera magtpåliggande göromål, än hvad som ofvan för ombuden i vårt land ifrågasatts, så synes oss för vårt land en summa af 25,000 kronor för denna gren af förvaltningen åtminstone kunna tjena såsom utgångspunkt för kostnadsberäkningen.»

Genom hvad komiterade sålunda anført, synes mig de föreslagna ombudens ställning och uppgift i hufvudsak och med hänsyn till frågans nuvarande läge vara riktigt och tillräckligt angifna, och anser äfven jag, att anställandet af dylika lokala ombud är alldeles nödvändigt för befordrande af anstaltens ändamål. I likhet med komiterade tror jag vidare, att det, af näraliggande skäl, icke torde vara lämpligt att lemna dessa ombud en så vidtgående befogenhet som att företaga särskilda

undersökningar af fabriker o. d., utan att man i sådant afseende bör vända sig till vederbörande yrkesinspektör.

För att emellertid erhålla någon säkrare insigt angående den omfattning, i hvilken de ifrågavarande ombuden borde i orterna anställas, och derigenom vinna en föreställning, i hvad mån det af komiterade antagna beloppet för den kostnad, som nämnda institution kunde komma att åsamka statsverket under riks försäkringsanstaltens första verksamhetsår, kan anses tillräckligt, har jag anmodat yrkesinspektörerna i de olika distrikten att häröfver afgifva yttrande.

I sina afgifna utlåtanden hafva yrkesinspektörerna icke anmärkt något mot det totala belopp af 25,000 kronor årligen, som komiterade antagit motsvara en försäkringsstock af omkring 100,000 försäkrade arbetare. Med anledning häraf torde man få anse en godtgörelse till ombuden af 25 öre årligen för hvarje inom ombudets område försäkrad arbetare vara i hufvudsak tillräcklig. Såsom en af inspektörerna anmärker, torde det dock blifva lämpligt att göra ersättningen större, till exempel 40 öre, i de fall, då det är fråga om enskilda arbetare, som frivilligt försäkrat sig sjelfva.

I fråga om antalet af de ombud, som böra anställas, äro deremot inspektörerna af olika meningar. Under det att några anse, att antalet ombud bör vara relativt stort, så att deras verksamhetsområde blifver inskränkt och kan utan svårighet beherskas af en person, som betraktar verksamheten såsom en bisysselsättning, och som lätt kan af de försäkringssökande och försäkrade anträffas, framhållas åter från annat håll lämpligheten af att göra distrikten så stora som möjligt, för att ombudet i följd af den större inkomst, som blefve förenad med ett större verksamhetsområde och ett större antal försäkrade, skulle få mera intresse af att egna sina krafter åt anstaltens tjänst. En tredje grupp af dem, som afgifvit yttrande i frågan, går deremot en medelväg. Hvilken af dessa åsikter må vara den riktigaste, vågar jag nu icke afgöra, utan torde man i detta afseende få afbida, hvad erfarenheten kan komma att lära. Troligt är dock, att man i olika fall, allt efter omständigheterna, såsom de ifrågavarande orternas betydelse såsom industriella centra, de lagen underkastade verksamheternas art och beskaffenhet m. m., kommer att tillämpa olika grundsatser i förevarande hänseende.

De af yrkesinspektörerna, som yttrat sig angående frågan, hvilka personer skulle vara bäst egnade att utgöra ombud för riks försäkringsanstalten, hafva i allmänhet förordat den polismyndighet, som omförmäles i 12 § 3 mom. af lagen, och, hvad särskildt landsbygden angår, länsmännen. Härvid har påpekats, att denna sistnämnda kår utgöres

af ett betydande antal tjenstemän, fördelade öfver hela riket, och hvilka genom sin orts- och personkänedom inom respektive distrikt utan tvifvel väl motsvara de förutsättningar, som af ombuden erfordras. Vidare erinras derom, att länsmännen redan efter nu gällande författningar hafva skyldighet, dels att inom 14 dagar efter inträffadt olycksfall i vissa fall derom göra anmälan till Konungens befallningshafvande, dels att på anmodan af befallningshafvande eller yrkesinspektör verkställa polisundersökning öfver olycksfallet, samt att det enligt 12 § af förevarande lag jemväl skulle åligga länsmännen, dels att mottaga anmälan om olycksfall, som kan antagas föranleda ersättning, och att, der sådan anmälan försummas, anställa åtal för försummelsen, dels att tillse, att vederbörligt läkare- eller annat motsvarande betyg om den skadades tillstånd inlemnas, dels ock att angående dylika olycksfall hålla polisundersökning och deröfver insända protokoll m. m. till Konungens befallningshafvande. Vid jemförelse mellan dessa länsmännen ålagda göromål och de åligganden, som enligt komiterades yttrande skulle tillkomma ortsombuden, visar det sig, att en betydlig del af det arbete, som försäkringen kommer att kräfva, skulle åläggas länsmännen.

Äfven efter mitt förmenande torde, på anförda skäl, det ur flera synpunkter blifva ändamålsenligt att till ifrågavarande uppgifter använda länsmännen. Å andra sidan kan deremot erinras, att länsmännens ställning såsom undersökningsförrättare icke rätt väl låter förena sig med befattning såsom ombud för anstalten. I alla händelser finnes icke någon anledning att på förhand binda riksförsäkringsanstalten uti ifrågavarande hänseende. Angående städerna torde samma frågas lösning blifva enklare, då det ju i dessa fall tydligen skulle blifva vida mindre svårt att finna dugliga och villiga personer.

I allt fall synes af de gjorda utredningarne framgå, att man för ombuden, åtminstone till en början, skulle kunna nöja sig med ett arfvode, motsvarande i allmänhet 25 öre årligen för hvarje inom ombudets distrikt försäkrad arbetare, och att således, i enlighet med komiterades antagande af 100,000 försäkrade, i början ett årligt belopp af omkring 25,000 kronor skulle blifva erforderligt. I betraktande af de osäkra förutsättningarne torde de erforderliga medlen böra utgå under formen af ett förslagsanslag.

Angående postsparbankens ställning och verksamhet inom den ifrågavarande försäkringen anför de tillkallade sakkunnige, bland annat, följande, som här må återgifvas:

»För den ifrågasatta riks försäkringsanstalten skulle det, såsom ofvan antydts, sannolikt blifva billigare och obestriddigen i åtskilliga hänseenden bekvämare, om den för uppbörden af försäkringsavgifterna samt för utbetalande af ersättningsbeloppen finge begagna sig af redan existerande statsinstitutioner. Den institution, hvars verksamhet sträcker sig till de flesta delar af landet och berör en större del af befolkningen än hvad förhållandet är med flertalet andra allmänna inrättningar, är postsparbanken, som genom sina organ i orterna, de med postanstalterna förenade postsparbankskontoren, bedrifver en verksamhet — emottagande under statens garanti af insättningar och utbetalande till allmänheten af insatta medel — af i det stora hela samma art och beskaffenhet som den, hvilken, beträffande inkasseringen af försäkringsavgifterna samt utbetalandet af ersättningsbeloppen, eljest skulle af riks försäkringsanstalten utöfvas.»

Sedan komiterade derefter erinrat om generalpoststyrelsens underdåniga utlåtande den 19 oktober 1894 angående nya arbetareförsäkringskomiténs förslag till lag angående försäkring till beredande af pension vid varaktig oförmåga till arbete samt om postsparbanksstyrelsens utlåtande den 21 januari 1898 öfver förslag till lag angående försäkring för beredande af pension eller lifränta, fortsätta de:

»Om sålunda, enligt generalpoststyrelsens och postsparbanksstyrelsens samfälda åsigt, något väsentligt hinder ej förefans att, i den omfattning, som vid omhandlade tillfällen ifrågasattes, taga postsparbankskontorens medverkan i anspråk i nu angifna hänseenden, så torde, enligt vårt förmenande, tvifvel ej föreligga derom att, derest med hänsyn till vigten af att främja den nya institution, hvarom nu är fråga, åt postsparbankskontoren uppdroges handhafvandet af uppbörden af försäkringsavgifterna och utbetalningen af ersättningsbeloppen, ifrågavarande bestyr ock skulle kunna bestridas af de vid postanstalterna anstälde posttjenstemän utan åsidosättande af de rena post- eller postsparbanks göromålen.

Omfattningen af de bestyr, som för riks försäkringsanstaltens räkning nu skulle af postsparbankskontoren ombesörjas, blefve nemligen högst obetydlig i jemförelse med de göromål, som skulle hafva ålegat dessa kontor, i händelse någotdera af ofvan berörda lagförslag blifvit af Riksdagen antaget. Då, enligt det nu föreliggande lagförslaget, anlita det af riks försäkringsanstalten ej skulle blifva obligatoriskt, är det, såsom ofta framhållits, naturligtvis omöjligt att på förhand bilda sig en föreställning, i hvad mån denna anstalt komme att anlitas. Men äfven om, hvilket, hvad den första tiden beträffar, torde vara otänkbart, samt-

lige de arbetare, för hvilka, enligt lagförslaget, arbetsgifvare skulle vara skyldiga utgifva ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete, eller högst 300,000, blefve i anstalten försäkrade, skulle ändock, under antagande att försäkringsavgifterna erlades qvartalsvis, antalet inbetalningar till postsparbanken uppgå till 1,200,000 st. för året, eller allenast $\frac{1}{6}$ af det antal insättningar, som af postsparbanksstyrelsen, uti dess underdåniga utlåtande af den 21 januari 1898, beräknats komma att under den då ifrågasatta pensionsinstitutionens första verksamhetsår ega rum. Härvid torde emellertid böra betonas, att många arbetsgifvare, åtminstone de större bland dem, komme att icke allenast inbetala försäkringsavgifterna årsvis eller halfårsvis, utan äfven att dervid på en gång inbetala avgifterna för samtliga sina arbetare. Och hvad beträffar bestyret med utbetalningen vid postsparbankskontoren af ersättningar för riksförsäkringsanstaltens räkning, så är det tydligt, att antalet dylika utbetalningar komme att blifva allenast en försvinnande bråkdel af de pensionsutbetalningar, hvilka, enligt generalpoststyrelsens underdåniga utlåtande af den 19 oktober 1894, skulle af postsparbankskontoren verkställas under det då ifrågasatta pensionsverkets sjette verksamhetsår.

Under förutsättning att bestyret med uppbörden af försäkringsavgifterna äfvensom utbetalandet af ersättningsbeloppen öfverlemnas åt postsparbankskontoren, torde nu böra i allmänna hufvuddrag redogöras för det sätt, hvarpå dessa göromål, enligt vårt förmenande, skulle af nämnda kontor handläggas.

Sedan försäkringsbref blifvit af anstalten utfärdadt och öfverlemnadt till postsparbanksstyrelsen, skulle genom dess försorg brefvet jemte qvitto å första försäkringsavgiften tillsändas den postanstalt, der avgiften bör erläggas. Vore denna postanstalt poststation, skulle öfversändandet dit förmedlas af det öfverordnade postkontoret. Vid poststationen tillhandahölles brefvet och qvittot vederbörande arbetsgifvare eller, i förekommande fall, arbetare mot erläggande af det å qvittot angifna afgiftsbeloppet, dervid qvittot försåges med poststationens datumstämpel för inbetalningsdagen samt stationsföreståndarens namnteckning. Det uppburna afgiftsbeloppet debiterades derefter i poststationens sparbanksjournal för dagen och inlevererades till det öfverordnade postkontoret hvarje postdag i sammanhang med poststationens sparbanksuppbörd.

På analogt sätt borde ock förfaras vid erläggandet och redovisandet af efterföljande försäkringsavgifter.

Blefve dylik afgift ej erlagd inom viss tid efter den för betalnin-

gen bestämda dagen, borde qvittot omedelbart derefter återsändas till det öfverordnade postkontoret.

Erlades förfallen försäkringsavgift å postkontor, borde beträffande det utfärdade qvittot förfaras på samma sätt som här ofvan sagts rörande utlemnandet från poststation af försäkringsqvitto, hvarefter det erlagda afgiftsbeloppet debiterades i postkontorets vederbörande sparbanksjournal. Jemte den leverans af sparbanksmedel, som postkontoret har att hvarje tiodagsperiod verkställa till hufvudkassan, skulle dit insändas ej mindre de från stationerna inlevererade försäkringsavgifterna än äfven postkontorets egen uppbörd af dylika avgifter, hvarvid jemväl borde återställas ej inlösta försäkringsqvittenser vid postkontoret och underlydande poststationer.

Inom postsparbanksstyrelsens centralförvaltning (postsparbanksbyrå) borde föras liggare, uti hvilka för hvarje försäkrad antecknades, förutom namn, ålder m. m. samt öfriga uppgifter, på hvilka försäkringen grundats, beloppet af de erlagda avgifterna samt dagen för dessas inbetalande. Dessa liggare skulle jemväl tjena till ledning vid bearbetandet af den statistik i försäkringstekniskt hänseende, som det skulle åligga riks-försäkringsanstalten att verkställa.

I och för utbetalning genom postsparbankskontoren af ersättningsbelopp skulle, efter det postsparbanksstyrelsen från riks-försäkringsanstalten erhållit för ändamålet erforderliga uppgifter, utbetalningsordres meddelas vederbörande postkontor angående de likvider, som vore att verkställa vid postkontoret och derunder lydande poststationer. De utbetalade beloppen skulle afföras i postkontorets sparbanksjournal, och särskilda bestämmelser skulle meddelas, huru förfaras borde med lifräntebelopp m. m., till hvilkas lyftande vederbörande ej inom viss tid efter förfallodagen anmälde sig.

Då sålunda, enligt vårt förslag, uppbörden och bokföringen af erlagda försäkringsavgifter äfvensom utbetalandet af ersättningsbelopp skulle omhänderhafvas af postsparbanken, torde ock vara lämpligt att åt bankens styrelse anförtroddas förvaltningen af den efter hand uppkommande fonden. För detta förslag hemta vi jemväl stöd af postsparbanksstyrelsens här ofvan åberopade underdåniga utlåtande af den 21 januari 1898, enligt hvilket styrelsen på angifna skäl hemställt, att förvaltningen af den fond, som då ifrågasattes komma att bildas för beredande af pension eller lifränta åt arbetare, borde af postsparbanksstyrelsen öfvertagas. Huruvida den väl stränga begränsning, som f. n. är gällande i afseende å placering af postsparbankens egna medel,

jemväl skulle ifrågakomma beträffande den af försäkringsmedlen bildade fonden, torde ej vara lämpligt eller nödigt att här undersöka.

Hvad angår den ersättning, som skulle tillgodokomma posttjenstemännen för det ökade arbete, som åsamkades dem genom bestyret med uppbörden af försäkringsafgifterna äfvensom med utbetalning af ersättningsbelopp, så skulle beträffande ersättningen för uppbördsgöromålen denna, enligt vår mening, utgå i analogi med den godtgörelse, som tillkommer posttjenstemännen för handläggning af postsparbanksgöromål. Denna godtgörelse är f. n. bestämd till 2 öre för hvarje insättning och 1 krona för hvarje insatt 1,000-tal kronor. Under antagande att antalet försäkringstagare i riksförsäkringsanstalten under dess första verksamhetsår uppginge till 100,000 samt afgifterna inbetalades qvartalsvis äfvensom att den årliga afgiften för hvarje försäkringstagare uppginge i medeltal till 8 kronor, skulle ifrågavarande godtgörelse utgå sålunda: för 400,000 afgifter à 2 öre kr. 8,000: —
 10 % uppbördsprovision à 800,000 kronor » 800: —

För bestyret med utbetalning af postsparbanksmedel utgår f. n. ej någon ersättning till posttjenstemännen. Då emellertid handhafvandet af det med ersättningarnes utbetalande förenade bestyr torde blifva såväl för postkontorsföreståndaren som ock för den postfunktionär, genom hvilken utbetalningen verkställes, i någon mån betungande, anse komiterade, att godtgörelse för ifrågavarande bestyr borde tillerkännas posttjenstemännen. Beloppet af denna godtgörelse skulle kunna bestämmas till enahanda med det, som af generalpoststyrelsen, uti dess underdåniga skrifvelse af den 19 oktober 1894, föreslogs såsom godtgörelse till posttjenstemännen för bestyret med pensionsutbetalningarne, eller 5 öre för hvarje transaktion.

Under antagande af 100,000 försäkringstagare skulle antalet under året timade olycksfall, hvilka föranledde utgifvande af ersättning, kunna beräknas till ungefär 500, hvaraf framgår, att godtgörelsen för dessa ersättningsars utbetalande endast kan komma att uppgå till några hundrat kronor om året.

I fråga om fördelningen af berörda ersättning mellan postkontorsföreståndaren samt vederbörande underlydande postfunktionärer anse vi oss ej böra ingå i utredning.

Genom postsparbankens öfvertagande af bestyret med uppbörden af försäkringsafgifterna samt utbetalningen af ersättningsbeloppen äfvensom medelsförvaltningens anförtroende åt postsparbanksstyrelsen skulle arbetet inom nämnda styrelse i ej ringa mån ökas. Såsom ofvan antydts, skulle inom postsparbanksbyrån förutom annat föras liggare öfver

samtliga försäkrings- och lifräntetagare, uti hvilka liggare antecknades erlagda försäkringsafgifter och utbetalade lifräntor, hvarjemte, utom det att revisionsarbetet skulle i afsevärd grad ökas, nya för den rena postsparbankstjensten främmande göromål skulle tillföras ordföranden och ledamöter i styrelsen, chefen för postsparbanksbyrån äfvensom åtskilliga der anstälde tjänstemän.

För bestridande af det å byrån förekommande bokföringsarbete m. m. för försäkringsinstitutionens räkning torde kunna användas qvintliga biträden med enahanda aflöning, som f. n. utgår till dylika i postsparbanksbyrån anställda biträden, eller omkring 1,000 kronor för år. För utförandet af berörda bokföringsarbete m. m. torde, åtminstone under de första åren, fyra dylika biträden vara tillräckliga, för hvilka aflöningen således uppginge till kr. 4,000: —

För det ökade revisionsarbetet torde å byrån böra anställas ytterligare en revisor med årligt arvode af » 3,000: —

Derjemte torde till ordförande och ledamöter i postsparbanksstyrelsen, chefen för postsparbanksbyrån samt åtskilliga der anställda tjänstemän böra utgå följande ersättningsbelopp för år räknadt, nemligen:

till ordföranden.....	»	200: —
» 3 styrelseledamöter 100 kronor hvardera	»	300: —
» byråchefen	»	500: —
» kamreraren och sekreteraren	»	300: —
» kassören	»	200: —
» registratorn	»	200: —
» aktuarien	»	200: —
eller tillhopa	kr.	8,900: —

Sammanlagda utgifterna för postsparbankens anlitande för bestyret med försäkringsafgifternas upptagande, ersättningsbeloppens utbetalande samt förvaltning af den efter hand uppkomna fonden kunna sålunda beräknas uppgå till omkring 17,700 kronor, hvilket belopp torde afrundas till 20,000 kronor, särskildt som härtill komma utgifterna för blanketter, för förvaring af säkerhetshandlingar, m. m.»

Med anledning af nådig remiss har postsparbanksstyrelsen den 12 januari 1901 afgifvit underdånigt utlåtande öfver komiterades förslag. I detta utlåtande har styrelsen ansett sig böra ingå i undersökning allenast af den del af komiterades utredning, som afser de bestyr, hvilka skulle tillkomma postsparbanken.

I fråga om inkasseringen af afgifterna och utbetalningen af ersätt-

ningsbeloppen påpekar styrelsen, i likhet med komiterade, att omfattningen af den verksamhet, som enligt förslaget nu skulle åligga postsparbankskontoren, blefve mindre betydande, än som enligt de ofvan omnämda tvenne tidigare lagförslagen om pensionsförsäkring skulle blifvit fallet, och då styrelsen vid afgifvande af utlåtande öfver dessa tvenne förslag icke ansett sig böra afstyrka det ifrågasatta anlitaandet af postkontoren, så anser den ej heller nu hinder böra möta för den föreslagna anordningen. Med afseende å det sätt, på hvilket komiterade tänkt sig postsparbankens göromål böra handläggas, finner styrelsen detsamma visserligen ändamålsenligt och ej väsentligen betungande för posttjenstemännen, men förbehåller sig att längre fram få mera i detalj undersöka frågan.

Komiterades förslag, att åt postsparbanksstyrelsen skulle anförtros jemväl försäkringsfondens förvaltning, tillstyrkes af styrelsen, som dervid frambåller lämpligheten af att någon utvidgning kunde ega rum i fråga om den begränsning, som nu är bestämd rörande placering af postsparbankens medel. Styrelsen uttalar ock såsom sin bestämda åsigt, att reglerna för placering af försäkringsfonden böra vara desamma som för fruktburgörande af postsparbankens egna medel.

Sedan styrelsen derefter granskat komiterades kostnadsberäkning, godkännes densamma med undantag deraf att kostnaden för den första organisationen anses kunna blifva större, än hvad som motsvarar det för utgifter för blanketter m. m. beräknade beloppet. Jemväl komiterades hemställan om det erforderliga årliga kostnadsbeloppets upptagande i utgiftsstaten såsom förslagsanslag synes styrelsen vara grundad på goda skäl.

Såsom jag redan i mitt underdåniga yttrande till statsrådsprotokollet den 1 februari 1901 anført, finner äfven jag det särdeles ändamålsenligt att, på sätt de sakkunnige komiterade föreslagit, åt postsparbanken uppdraga inkasserandet af försäkringsavgifterna och utbetalningen af lifräntor och öfriga ersättningsbelopp samt att åt postsparbanksstyrelsen anförtro förvaltningen af den under årens lopp samlade försäkringsfondens medel. I likhet med postsparbanksstyrelsen finner jag äfven lämpligt, att reglerna för dessa medels fruktburgörande blifva desamma som i fråga om postsparbankens egna fonder. Huruvida någon förändring i dessa regler bör ifrågakomma, torde dock ej i detta sammanhang böra afgöras.

Beträffande den af komiterade anställda kostnadsberäkning har jag ej heller något att erinra, och tillstyrker jag därför förslaget jemväl i

denna punkt, äfvensom att det föreslagna beloppet uppföres under formen af ett förslagsanslag. Härigenom torde ock postsparbanksstyrelsens uttalade önskan rörande bestridande af kostnaden för den första uppsättningen af nödiga blanketter, liggare, m. m. blifva tillgodosedd.

Enligt hvad jag i ett anförande vid senaste riksdag antydt, har jag alltid varit af den åsigten, att man inom ramen af riksförsäkringsanstaltens organisation borde jemväl åt de försäkrade och deras arbetsgifvare bereda tillfälle att deltaga och yttra sig. Oafsedt den omständigheten, att ett samarbete mellan anstaltens styrelse och de närmast intresserade parterna skulle vara af vikt för stärkande af anstaltens ställning, gifves det dessutom frågor af ganska stor betydelse, för hvilkas lösning ett dylikt samarbete skulle blifva särskildt fruktbart. Bland sådana frågor vill jag här särskildt påpeka frågan om de grunder, som af anstalten skulle tillämpas vid den i 21 § af lagen föreskrifna pröfning af särskild anordning, enligt hvilken arbetsgifvare vill på förhand sluta aftal med arbetare om ersättningen, vidare frågan om yrkenas indelning i farlighetsklasser samt slutligen framställningar om ändringar i sjelfva lagen eller i sättet för tillämpningen af dess olika bestämmelser.

Förverkligandet af detta önskningsmål synes dock icke, på sätt flerstädes i utlandet skett, böra åstadkommas genom att åt arbetsgifvarnes och arbetarnes representanter bereda plats inom styrelsen eller i öfrigt åt dem inrymma en afgörande ställning i fråga om tillämpning af lagens föreskrifter. Vissa exempel från andra länder visa nemligen, att genom en dylik anordning sakkunskapen understundom fått vika för andra hänsyn och att den i detta fall helt naturliga motsättningen mellan arbetsgifvarnes och arbetarnes ekonomiska intressen lätt framkallar svårigheter t. o. m. i fråga om anstaltens förmåga att motsvara sina förbindelser. Utan tvifvel torde det vara lämpligare att åt styrelsens ledamöter, hvilka, om de erhålla den ställning jag ofvan förordnat, kunna förutsättas ega tillbörlig sakkunskap och opartiskhet, förbehålla hela den administrerande myndigheten, och att åt representanterna för arbetsgifvare och arbetare uppdraga att dels afgifva utlåtande angående frågor, som af Kongl. Maj:t eller af anstaltens styrelse till dem hänskjutas, dels ock med anledning af anstaltens verksamhet och tillämpningen i öfrigt af lagens föreskrifter föreslå de rättelser äfvensom de ändringar i sjelfva lagen, som finnas af behovet påkallade.

Jag har därför tänkt mig, att arbetsgifvarnes och arbetarnes re-

presentanter, till ett antal af fem personer för hvardera parten, skulle utgöra ett arbetareförsäkringsråd, som under anstaltens chef såsom ordförande skulle en gång om året sammankomma till ordinarie sammanträde och deremellan till extra sammanträde, då behandlingen af någon särskild angelägenhet kunde sådant kräfvä. Till dessa sammanträden skulle jemväl anstaltens öfriga styrelseledamöter och öfverläkaren äfvensom chefen för postsparbanksbyrån ega tillträde eller kunna tillkallas samt ega deltaga i öfverläggningarne men ej i besluten. Det ordinarie sammanträdet torde ej böra hållas förrän i augusti, emedan redogörelsen för anstaltens verksamhet jemte balansräkningen för det gångna året, om hänsyn tages till anstaltens framtida utveckling, först vid den tiden kan med säkerhet antagas vara färdig. Kallelse till sammanträde skulle utfärdas af anstaltens chef, äfven då det gälde extra sammanträde. I sistnämnda fall skulle uppgift meddelas om den angelägenhet, med anledning hvaraf sammanträdet skulle hållas.

Ordinarie sammanträde skulle kunna vara högst 14 dagar, medan tiden för extra sammanträde torde böra inskränkas till högst en vecka. Såsom ersättning skulle rese- och traktamentsersättning enligt rese-reglementets tredje klass och derutöfver för hvarje ordinarie sammanträde ett arvode af 150 kronor tillerkännas en hvar af rådets 10 medlemmar.

Rösträtt vid val af ledamot af rådet synes af rent praktiska skäl kunna inskränkas till de arbetsgifvare, hvilkas arbetare, till ett antal af minst tio, varit försäkrade i anstalten minst hälften af det gångna arbetsåret, samt dessa arbetare.

Tänker man sig nu, såsom ofvan nämnts, att arbetsgifvarne skulle utse fem och arbetarne fem representanter, samt att af dessa fem efter lottning en afginge för hvarje år, skulle valet första gången gälla fem personer för hvardera parten, men derefter blott en person utom i de fall, der i följd af dödsfall eller annat förhinder antalet behöfde kompletteras. Valet skulle verkställas genom riks-försäkringsanstaltens försorg på det sätt att, sedan anstalten vid årets början i allmänna tidningarna och i minst en tidning inom hvarje län utfärdat kungörelse, dels hvarje röstberättigad arbetsgifvare för sig insände en valsedel, upptagande namn och adress å dem, han önskade föreslå, dels äfven arbetarne hos hvarje sådan arbetsgifvare gemensamt genom en för ändamålet utsedd förtroendemän insände sina röster. För enkelhetens skull torde vid sammanräkningen af rösterna dessa, i fråga om arbetsgifvarne, beräknas hafva å hvarje valsedel utfallit med så många röster som antalet hos arbetsgifvaren försäkrade arbetare. I fråga om de af arbetarne afgifna valsedlarne torde det vara lämpligt

att valprotokoll insändes, utvisande det verkliga antalet röster, som tillfallit de valda, och att röstsammanräkningen gjordes med hänsyn till antalet dylika röster. I allt fall synes det mig knappast lämpligt att nu i allt för vidlyftiga detaljer ingå på dessa frågor, då Eders Kongl. Maj:t lär komma att härom utfärda nödiga föreskrifter.

Rådet skulle naturligtvis hafva tillgång till styrelsens protokoll, hvarförutom anstalten skulle vara skyldig att i god tid redan före sammanträdet tillställa ledamöterna exemplar af berättelsen öfver verksamheten under det gångna året. Protokoll öfver rådets förhandlingar skulle derefter, åtföljdt af styrelsens yttrande, insändas till Eders Kongl. Maj:t.

Hvad kostnaden för arbetareförsäkringsrådet beträffar, så skulle denna, förutom rese- och traktamentsersättningar, efter hvad ofvan anförts, belöpa sig till en summa af 1,500 kronor, motsvarande ett arfvode för hvarje ordinarie sammanträde af 150 kronor till hvar och en af rådets tio ledamöter. Såsom ofvan anförts är denna summa medtagen i de för anstalten beräknade expenser.

Sammanställas nu samtliga de i det föregående angifna siffror för olika poster af den erforderliga totalkostnaden, nemligen:

riksförsäkringsanstaltens aflöningsstat	kr. 46,100: —
förslagsanslag till expenser och till arfvoden åt arbetareförsäkringsrådet	» 21,000: —
förslagsanslag till bestridande af kostnaden för ortsombuden	» 25,000: —
förslagsanslag till bestridande af postsparbankens göromål	» 20,000: —

så erhåller man såsom slutsumma ett belopp af kr. 112,100: —

om året. Antager man, såsom ofvan nämnts, i rundt tal 100,000 försäkrade, skulle således den beräknade administrationskostnaden motsvara 1 kr. 12 öre för hvarje försäkrad i medeltal. Beräknar man åter kostnaden i procent af hela årliga beloppet af premier och administrationskostnader tillsammantagna — d. v. s. motsvarande de i enskilda bolag förekommande bruttopremier — så kommer man, efter en antagen medelpremie af 8 kronor om året för hvarje försäkrad, till en siffra af 12,3 %. Visserligen äro dessa siffror, af skäl som jag ofta framhållit, högeligen osäkra, men torde dock kunna tjena till att gifva en ungefärlig före-

ställning om den relativa storleken af den administrationskostnad, som jag vid uppgörandet af ofvan angifna plan för riksförsäkringsanstaltens organisation tänkt mig. Ehuru en jämförelse med motsvarande siffror för den administrationskostnad, som beräknats för vissa genom statens försorg inrättade försäkringsanstalter i utlandet, både af nämnda anledning och af andra orsaker, som det skulle föra för långt att här angifva, icke eger någon större betydelse, vill jag dock anföra några häröfver gjorda beräkningar.

Hvad då först *Norge* beträffar, der en riksförsäkringsanstalt för obligatorisk olycksfallsförsäkring varit i verksamhet sedan år 1895, så har administrationsprocenten under hela tiden i medeltal utgjort 12,8 procent om året. Hela administrationskostnaden uppgick under år 1900 till 200,292 kronor och har för år 1901 antagits komma att stiga till 224,000 kronor. Då antalet försäkrade arbetare ej är bekant, kan årsutgiften för hvarje försäkrad arbetare ej angifvas. Kostnadsprocenten har emellertid under hela tiden visat en fallande tendens. Från 13,9 procent under de första åren har den för åren 1900 och 1901 nedgått till 11,8 procent i medeltal årligen.

För *Tyskland* hafva under de fem åren 1894—98 vid de industriella yrkessamfundet den löpande administrationskostnaden beräknats till 80 öre för hvarje försäkrad. Dervid har då icke inräknats kostnaden för riksförsäkringsembetet och skiljedomstolarne äfvensom arvodena till öfverläkare, m. m. Tager man hänsyn äfven till dessa kostnader — hvilket endast kunnat göras helt approximativt — kommer man till ett belopp af ungefär 1 kr. 10 öre för hvarje försäkrad. I motsats till hvad förhållandet var med *Norge*, har i detta fall proportionen mellan administrationskostnad och totalutgifter mindre betydelse för en jämförelse med våra förhållanden, då, såsom bekant, i *Tyskland* ett särskildt system tillämpas vid bestämningen af försäkringsavgifternas storlek. För år 1898 kan man dock beräkna, att kostnadsprocenten uppgick till mellan 12 och 13 procent.

I fråga om *Österrike* torde det vara tillräckligt att anföra de för anstalten i Wien gällande siffrorna. För år 1900 beräknades för »löpande förvaltningskostnader» 11,14 procent af försäkringspremierna, men med tillägg af vissa poster för skiljedomstolarne m. m. kommer man till omkring 13 procent. För hvarje försäkrad utgjorde den årliga kostnaden ungefär 1 kr. 30 öre.

Man finner af det nu anförda, att den här ofvan angifna kostnaden för riksförsäkringsanstaltens verksamhet i allmänhet kan anses motsvara hvad som i andra statsanstalter med liknande uppgift erfordras. Der-

jemte understiger den väsentligt de kostnader, som förekomma i enskilda affärsföretag, hvilka kostnader vanligen uppgå till 20 à 40 procent af premieintægten.

Liksom anstaltens organisation, om man bortser från postsparbankens särskilda verksamhet, kan sägas vara gifven i och genom arten af de göromål, som skola åligga densamma, och därför äfven i hufvudsak motsvarar organisationen af andra statsanstalter med liknande uppgift, så måste tydligen äfven de olika försäkringsformer, som annorstädes kommit till användning i liknande fall, komma att jemväl af anstalten tillämpas.

Den vanligaste formen för försäkring torde väl framdeles blifva den, att försäkringen tages i hela det omfång, som motsvarar de af lagen bestämda ersättningarne. Men åtminstone under den första tiden, innan ännu fördelarne af att taga hela försäkringen i riks-försäkringsanstalten hunnit blifva tydliga, komma antagligen många arbetsgifvare, särskildt i följd af stadgandena i 8 och 21 §§ af lagen, att endast delvis försäkra sin risk i anstalten. Om således t. ex. en arbetsgifvare bildat en pensionskassa för sina arbetare, som gäller jemväl för invaliditet, som orsakats af olycksfall, och pensionsbeloppen minst motsvara de af lagen stadgade, så behöfver han ju i anstalten endast taga försäkring för ersättningar till enkor och barn samt för sjuk- och begravningshjälp. I andra fall åter kan en arbetsgifvare, derigenom att en af honom bildad både pensions- och enkekassa finnes, men i hvilken pensionsbeloppen äro lägre än efter lagen, åtnöja sig med en försäkring af de felande beloppen. Har arbetsgifvare tagit försäkring i enskildt försäkringsbolag, som icke lemnar försäkring för utbekommande af lifränta utan försäkring till utbekommande af ett kapital, motsvarande beloppet af lifräntans kapitalvärde, kommer jemväl det såsom ersättning utbetalade kapitalet i allmänhet att insättas i anstalten för beredande af lifräntan. I många fall komma nog äfven arbetsgifvare att finna det förmånligast att sjelfva, utan försäkring, bära risken för den ålagda ersättningspligten men vid inträffande af sådant olycksfall, som föranleder utbetalning af lifränta, enligt medgifvandet i 10 § af lagen genom insättning på en gång af motsvarande kapitalbelopp befria sig från lifräntebetalningen. I allmänhet taget måste därför riks-försäkringsanstalten vara beredd på att icke allenast lemna försäkring för hela den lagstadgade risken utan äfven att i många fall endast öfvertaga vissa delar af samma risk allt efter arbetsgifvarnes olika behof och förhållanden.

Försäkring, tagen i anstalten, kan vidare vara individuell eller kollektiv. Vid den individuella försäkringen, som väl egentligen endast i fråga om enskilda arbetare, som frivilligt försäkra sig, torde förekomma, blifver en uppgifven person försäkrad under en viss på förhand uppgifven tid eller ock tillsvidare, så länge hans yrke är af den beskaffenhet, som motsvarar den betingade premien. Försäkringsbrevet utfärdas i detta fall för personen i fråga och innehåller naturligtvis de närmare bestämmelserna af försäkringsvilkoren. Premierna erläggas i förskott och kunna fördelas på betalningsterminer efter särskildt aftal.

Ehuru naturligtvis intet hinder förefinnes för en arbetsgifvare att för hvar och en af sina hos honom anstälde arbetare taga individuell försäkring, torde det dock i det stora flertalet fall blifva vida bekvämare att kollektivt försäkra hela arbetarepersonalen eller en del deraf. Detta tillgår på sådant sätt, att arbetsgifvaren på förhand och efter gifna formulär, förutom erforderliga upplysningar angående yrkets särskilda beskaffenhet m. m., uppgifver det ungefärliga *antalet* af dem, som han önskar försäkra, äfvensom den tidrymd, som försäkringen skall omfatta. Kan denna tidrymd ej på förhand närmare bestämmas, såsom t. ex. vid byggnadsföretag, angifves hvad som kan synas sannolikt. Vid hvarje års slut, eller om försäkringen omfattar kortare tid än ett år äfven oftare, har arbetsgifvaren att lemna uppgift angående det verkliga antalet arbetare och den tid, de hos honom under försäkringstiden varit anställda. I början beräknas den erforderliga afgiften efter den först meddelade uppgiften och erlägges vid försäkringsbrevets afhemtning å postsparbankskontoret. Allt eftersom noggrannare uppgifter kunna meddelas, regleras afgiften, och arbetsgifvaren eger då att antingen inbetala hvad han tilläfventyrs enligt den förra uppgiften betalat för litet eller att i det motsatta fallet återfå det öfverskjutande beloppet eller få detsamma afräknadt vid erläggandet af nästa premie. I allmänhet kommer premien för hela den försäkrade arbetarepersonalen att beräknas efter hufvudtalet och således efter en medelpremie, afpassad efter den uppskattade genomsnittliga farlighetsgraden hos de tilläfventyrs till arten olika slag af verksamhet, som af de olika arbetarne utöfvas. I en del fall, och särskildt der det gäller arbetsgifvare med stor arbetarepersonal, kan en fördelning efter verksamhetens beskaffenhet finnas ändamålsenlig, och premien således beräknas särskildt för hvarje yrkesgrupp. Att ingå på vidare detaljer, utöfver hvad som här nu anförts eller ock framgår af hvad jag förut i detta mitt yttrande angifvit i fråga om ombudens och postsparbankens verksamhet och ställning till anstalten och de försäkrade,

synes mig ej behöfligt och ej heller fullt lämpligt, då det är tydligt, att en del detaljbestämmelser äro af den art, att de svårligen på förhand kunna med säkerhet angifvas. I alla händelser är det uppenbart, att anstaltens verksamhet bör så ordnas, att den i möjligaste mån kan tillgodose alla de fordringar med afseende å enkelhet och bekvämlighet äfvensom skyndsamhet vid ärendenas behandling, som af de intresserade parterna rättvisligen kunna uppställas.

För öfverskådlighetens skull tillåter jag mig jemväl att, i fråga om de blifvande försäkringsavgifternas storlek, här återgifva hvad som derom anfördes i mitt yttrande till statsrådsprotokollet den 1 februari 1901, nemligen:

»Då det utan tvifvel vore önskligt att redan på frågans närvarande ståndpunkt vinna någon insigt om storleken af de bördor, som genom den föreslagna lagstiftningen skulle komma att åläggas arbetsgifvarne inom de olika yrkena, så har försäkringsinspektören, på anmodan af mig, verkställt en preliminär undersökning angående den sannolika storleken af de premier, som för några af de viktigare yrkena skulle komma att erfordras vid försäkring i riks-försäkringsanstalten. Resultatet af denna undersökning återgifves här nedan i en tabell, som i första kolumnen innehåller benämningen å det undersökta yrket och i den andra kolumnen angifver den beräknade årspremiens belopp i helt antal kronor. De anförda siffrorna grunda sig på en jämförelse mellan de i Tyskland, Österrike och Norge hittills vunna resultaten, å ena sidan, och, å andra sidan, premierna hos svenska bolag samt resultaten af de i vårt land hittills utförda statistiska undersökningarne öfver frekvensen af olycksfall i arbete.

I den följande tabellen är antaget, att den högsta förekommande afgiften skulle utgöra 18 kronor, den lägsta 1 krona. Såsom i det af försäkringsinspektören till särskilda utskottet vid 1900 års riksdag — se utskottets utlåtande n:o 1, sid. 63—66 — afgifna utlåtande framhållits, kan medelpremien för samtliga yrkena antagas till 8 å 9 kronor för manlig och till 2 kronor för qvinlig arbetare.

Vid uppräknandet af de undersökta yrkeskategorierna har hufvudsakligen den ordning iakttagits, som angifves i 2 § af lagförslaget.

Timmerhuggning	11
Sågverk med cirkelsåg	16
» utan »	11
Upptagning af is	10
» » torf	4

Grufdrift	12
Masugn	10
Stenbrott	14
Tegelbruk	6
Glasbruk	3
Porslins-, kakel- och lergodsfabriker	4
Kalk- och cementbruk	7
Gjuteri	8
Mekanisk verkstad	9
Gevärsfabrikation	5
Kanontillverkning	10
Instrumentfabrik	3
Fabrikation af gödningsämnen	6
Tvålfabrik	5
Tändsticksfabrik	6
Spinneri	5
Väfveri	2
Handskfabrik	1
Skofabrik	3
Klädesfabrik	2
Sockerbruk	6
Tobaksfabrik	1
Pappersfabrik	9
Snickeri med motor	11
Vagnfabrik	5
Fabrikation af jernvägsvagnar	9
Mineralvattenfabrik	4
Skeppsbyggeri	9
Bränneri	7
Bryggeri	8
Bageri	4
Slakteri med motor	8
Mejeri med motor	4
Qvarn	8
Boktryckeri	2
Tillverkning af krut eller nitroglycerin	14
» » andra sprängämnen	18
Skorstensfejare	10
Flottning	11
Lastning och lossning af varor	10

Brobyggnad	12
Kanalbyggnad	8
Tunnelbyggnad	16
Jernvägsbyggnad	12
Timmermän	14
Murare	12
Taktäckare och plåtslagare	18
Inredning af hus, utvändigt	11
» » » , invändigt	6
Gas-, vatten- och kloakledningar	7
Elektricitetsverk	7
Gasverk	6

Tydligtvis kunna dessa siffror ej göra anspråk på att vara definitiva, utan skola här blott tjena till att lemna en något närmare föreställning om premiernas belopp, än som af det ofvannämnda yttrandet af försäkringsinspektören kunde ernås. Flera af de angifna beloppen äro att anse såsom medeltal för samtliga de närbeslägtade yrken, som sammanfattats under en generel benämning, under det att vid anstaltens trädande i verksamhet yrkena naturligtvis komma att specificeras så långt ske kan på grund af den hittills vunna erfarenheten. Äfvenledes är det tydligt, att premierna för de olika arbetsgifvarne komma att vid tillämpningen icke allenast rättas efter yrkets allmänna karakter utan äfven i de särskilda fallen modifieras med hänsyn till de förhållanden, under hvilka yrket bedrives, och till de försigtighetsmått, som dervid iakttagas.»

Såsom jag redan i mitt anförande till statsrådsprotokollet den 1 februari 1901 angifvit, har jag tänkt mig, att kostnaden för ombesörjandet af olycksfallsförsäkringen i riksförsäkringsanstalten skulle bestridas med motsvarande del af ränteafkastningen å den genom årliga afsättningar bildade arbetareförsäkringsfonden. Framdeles ifrågakommande pensioner till anstaltens tjenstemän och betjente skulle likaledes utgå från samma afkastning. Arbetareförsäkringsfondens belopp utgjorde vid slutet af år 1900 kr. 7,804,439: 22. Läger man härtill de af 1900 och 1901 års Riksdagar beslutade afsättningar af tillsammans 2,800,000 kronor äfvensom den vid 1901 års slut för det året uppkomna räntebehållningen, som enligt inhemtade upplysningar kan antagas uppgå till omkring 373,000 kronor, så skulle nämnda fonds belopp vid början

af innevarande år kunna beräknas uppgå till omkring 10,977,000 kronor. Man finner häraf att, äfven om den totala förvaltningskostnaden i verkligheten skulle komma att med några tusental kronor öfverstiga de gjorda förutberäkningarne, i allt fall knappast en tredjedel af årsräntan å fondens närvarande belopp skulle komma att tagas i anspråk.

Beträffande den tidpunkt, från och med hvilken de erforderliga medlen böra vara disponibla, tillåter jag mig erinra derom, att enligt Riksdagens af Eders Kongl. Maj:t godkända beslut lagen sjelf ej skall träda i kraft förr än riksförsäkringsanstalten blifvit inrättad, och att således, om lagen, såsom väl torde varit afsedt, skulle kunna träda i kraft den 1 januari nästkommande år, äfven de erforderliga medlen böra stå till förfogande senast från och med sagda tidpunkt.

Vid närmare undersökning finner man emellertid lätt, att anstalten icke utan allt för stora olägenheter både för anstalten sjelf och för allmänheten kan träda i full verksamhet omedelbart efter det densamma kommit till stånd, utan att anstalten behöfver en viss öfvergångs- och beredelse-tid för att hinna utföra en mängd arbeten, som måste vara färdiga, innan den egentliga verksamheten kan börja. Sådana arbeten äro — förutom ombesörjandet af nödiga lokaler och anskaffande af nödigt material af hvarjehanda slag — uppgörande af premietarifferna för det första verksamhetsåret, antagande och instruerande af ombud åtminstone på de vigtigaste orterna, utarbetande af samtliga de formulär af olika slag, som skola komma till användning, ordnandet af samarbetet med postsparbanken, o. s. v. Derjemte vore det af största vikt, om ledamöterna af den blifvande styrelsen, innan anstalten öppnades för allmänheten, kunde hinna att närmare bestämma åtminstone de vigtigaste af de grunder, som sedermera komme att tillämpas, såsom grunderna för bedömandet af invaliditetsgraden hos skadade arbetare, de grunder, efter hvilka de i 21 § medgifna anordningar böra af anstalten pröfvas, m. m.

Längden af den öfvergångstid, som kan blifva erforderlig för utförande af det förberedande arbetet, är visserligen ej lätt att på förhand angifva, men synes mig dock för säkerhetens skull ej böra bestämmas till kortare tid än fyra månader. I enlighet härmed skulle således anstaltens tjenstemän tillträda sina befattningar den 1 september innevarande år, och det för sådant ändamål erforderliga anslaget af 46,100 kronor för år räknadt till motsvarande del blifva behöfligt redan från den tiden. Hvad de öfriga erforderliga medlen, som för helt år beräknats till sammanlagdt 66,000 kronor, angår, så är det visserligen sant att hvad som deraf skulle åtgå till bestridande af arfvoden åt om-

buden och vissa tjänstemän vid postsparbanken m. m., ej skulle kunna anses vara direkt behöfligt under öfvergångstiden; men då hela den del af nämnda belopp, som motsvarar öfvergångstidens föreslagna längd af fyra månader, nemligen 22,000 kronor, synes mig vara väl behöflig för bestridande jemväl af de med den första organisationen förenade kostnader, så vågar jag ej för arbetet under öfvergångstiden föreslå lägre belopp. Hela det belopp, som skulle för nämnda ändamål blifva erforderligt, torde därför böra beräknas till en tredjedel af hela den årliga summan af 112,100 kronor eller till i rundt tal 37,400 kronor.

På grund af hvad jag sålunda anfört hemställer jag i underdånighet, att Eders Kongl. Maj:t måtte föreslå, att Riksdagen, med godkännande af ofvan intagna förslag till afföningsstat för en riks försäkringsanstalt att gälla från och med år 1903 samt till vilkor för löneförmånernas åtnjutande, må medgifva,

att från och med år 1903 till bestridande af afföningarne till anstaltens tjänstemän och betjente må årligen användas ett belopp af 46,100 kronor;

att från och med sagda år må årligen användas till expenser för anstalten och arfvoden till arbetare försäkringsrådets medlemmar förslagsvis 21,000 kronor, till bestridande af kostnaden för ortsombuden förslagsvis 25,000 kronor samt till ersättningar dels till postsparbanken för uppbörden af försäkringsavgifterna och utbetalningen af ersättningsbeloppen, dels till postsparbanksstyrelsen för försäkringsfondens förvaltning tillhopa förslagsvis 20,000 kronor eller tillsammans förslagsvis 66,000 kronor;

att derjemte under år 1902 må till bestridande af organisationskostnader för anstalten användas högst 37,400 kronor; samt

att de belopp, som sålunda användas, äfvensom framdeles ifrågakommande pensioner till anstaltens tjänstemän och betjente må utgå från arbetare försäkringsfondens intressemedel.

Till hvad departementschefen sålunda hemställt, deri Statsrådets öfrige ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen lemna nådigt bifall samt befalde, att nådig proposition i ämnet skulle till Riksdagen aflåtas af innehåll bilaga till detta protokoll utvisar.

Ex protocollo:
Carl G. Edman.